

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

Lisi za politiko, gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane celoletno: K 100.—
polletno: K 50.—
četrtletno: K 25.—

Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrtletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 2. novembra 1921.

Št. 33.

Vseh vernih dan.

Dunaj, dne 31. oktobra 1921.

„Tam na desni so grobovi, tam spiš Ti, tam na levi so gozdovi, tam šumi kot da v sanjah kdo ječi.“ (Zupančič.) Vseh vernih dan. Rimen listje pleše po zraku in pada, pada. Jesen prede srebrne, komaj vidne nitke. Solnčni žarki se igrajo z njimi kot bi bili ti žarki mehki prsti materini, ki se igrajo z lasmi otroka. Blizu uhoda na centralnem pokopališču stojim in opazujem, kako ljudje prihajajo in odhajajo. Pota Dunajčanov se danes stekajo v tem središču, centru, drugače samo pota mrtvih, a danes tudi pota živih. Človek stoji in se nehote zamisli. Jesenske misli se mu prikradejo v dušo. Otožno razpoloženje dneva se ga polasti. In vendar bi ne smelo biti tako. Ali boš žalosten ob začetku novega življenja? Ali boš otožen, kadar stopiš iz teme v luč? Da, v luč! In v tej luči izgleda naše življenje vse drugače kakor smo ga vajeni gledati v enoličnosti vsakdanjega dneva. Naj v tem trenutku, ko stojim sredi grobov, napišem svojemu dobremu, a s težkim križem obloženemu narodu svoje misli njemu in meni v tolažbo in spodbudo!

V luči dneva vseh vernih zadobe politična vprašanja ves drug pomen. Zadnje dni je razburjal Evropo in tudi našo republiko prihod ogrskega kralja Karla na Madžarsko. Ne more se ločiti od lepih sanj. Padec s prestola v prognanstvo je bil prenenaden in preglobok. V velikem tednu je že bil poskusil svojo srečo. Izpodletelo mu je. Zopet se je pustil od svojih brežvestnih svetovalcev prepričati, da je sedaj pravi trenutek, da je vse pripravljeno. Z odprtimi rokami ga pričakujejo. Ententa ima sama s seboj dosti opraviti. Češka stoji na slabih nogah, v Jugoslaviji je revolucija pred vratmi in razun tega bodo že Albanci tudi svoje naredili. Verjel je in doživel razočaranje, od katerega si več ne bo opomogel. Kakor go-

vore, bo interniran na otoku Madeira sredi Atlantskega oceana. Kakor smo prepričani, da je Karel osebno nedolžen in usoda, ki ga je zadela nezaslužena, vidimo vendar na njem, kako se v zgodovini maščuje vsaka krivica. V veliki francoski revoluciji so se maščevale krivice prejšnjih kraljev na Ludoviku XVI., ki je bil osebno dober. Krivice Habsburžanov nad svojimi narodi se maščujejo na Karlu. Če bi danes mogli vsi nekdanji cesarji iz grobišča v kapucinski cerkvi, bi svojo politiko vse drugače uredili in mi koroški Slovenci bi ne stali ob grobovih in plakali.

Drugo vprašanje, ki vedno zopet razburja našo politično javnost je vprašanje državne oblike: republika ali monarhija. Socialisti mislijo, da ni hujše psovke kakor „monarhist“. Monarhisti zopet se s ponosom tako nazivajo in s trpkostjo in zaničevanjem govore o „freie Republik“. V ta dva velika tabora je razdeljena Avstrija. Na eni strani socialisti in vsenemci na drugi večina krščanskih socialcev. Vsenemci so za republiko zato, ker upajo in delajo na združitvi z Nemčijo in ker vidijo v Karlu nasprotnika Nemčije. Krščanski socialci se sicer branijo biti monarhisti, a njihovo glavno glasilo se le izda semterga in tudi vedno povdarjanje, da niso za nasilno izpremembo državne oblike, da nekaj sklepajo. Vseh vernih dan! Oni, ki spe v grobovih so sami republikanci. In mi? Za nas to vprašanje prav za prav nima pomena. Nas je zatirala monarhija, nam odreka naravno pravico narodnega obstoja tudi republika. Mi tudi prav nič ne bomo odločevali, kadar pride do končnega boja, vedno pa bomo ponavljali in zahtevali življenje in pravico.

V luči grobov pa tudi naša bodočnost ni tako temna in brezupna kakor jo vidimo v urah malodušnosti. Vsi, ki spe v grobovih, so že pogledali večni Resnici v obličje. Večna Resnica pa nas uči, da onkraj groba narodov več ne bo. Tam so samo otroci istega očeta.

Za vsako dobro delo mora prej ali slej priti plačilo, za vsako krivico kazen. Tudi narodi kot taki lahko delajo krivico in za te mora priti kazen že na tem svetu zato, ker jih na onem več ne bo. Pa povejte mi, kaj je zakrivil ubogi koroški Slovenec, da bi moral kot narod izginiti? Da je bil premehek? Da ni pustil nobenega berača praznega od svoje hiše? Da je pomagal celo onim, ki so ga drugače zaničevali? Je to njegova krivda? Jaz je ne vidim in če bi katera bila, jo je že davno opral s svojim trpljenjem. Zakaj torej omahujemo in smo malodušni? To je zmaga, ki premaga svet vaš — vera! Vera v lastno silo in božjo pomoč. —

Na grobovih na vseh vernih dan: kvišku srca!

Naš listbotak kakoršnega bomo sami naredili!

Dejanja, ne samo besede!

Dne 10. oktobra o priliki proslave plebiscitne zmage je bila v Celovcu pojedina, katera so se vdeležili vsi, ki so si pri glasovanju pridobili posebnih zaslug. Namestnik deželne glavarja Vincenc Šumi je imel pri pojedini nagovor. Vse to je lepo in prav. Zaradi nas Slovencev lahko cel mesec sedijo gospodje pri mizi in jejo in govorijo. To nam je vse eno. Oni so bogati, mi ubogi Lazar. Če pa že govorijo, bi samo toliko želeli, da se njihove besede ujemajo z njihovimi dejanji. Gospod Šumi je govoril v pripravljenosti za mir, o roki, ki nam jo ponujajo v spravo. Zahteval je, da pokažemo pripravljenost in spravljivost tudi mi. Koroški Slovenci smo od nekdanj miroljubni ljudje. Če bi ne bili tako ponižni in miro-

PODLISTEK

Križan kamen.

Sredi Škedna, malega gozdiča tik Brnce, je star kamen, velik in štirioglat in od starosti že siv. In v ta kamen so vklesani tri križi, in mah obrašča kamen, in senca vitkih jelk pada nanj. In „šac“ je zakopan pod njim, prav gotovo; kmet Hojž to trdi, in kmet Hojž ni kar tako-le, temveč kar reče to reče. In on mora to najbolje znati, ker gozd in kamen sta njegovo posestvo.

Učeni možje so že hodili h kamnu in krog njega in pošnofali so malo in ugibali so, in majali so z glavami, ali pa prave niso ne uganili ne primajali. Kmet Hojž to ve, saj je sam te gospode pospremil do svojega kamna. Ali on pravi, da je bila koncem konca gospoda prav tako mutasta kakor njegov kamen tam v Škednu, v katerega so vklesani trije veliki križi, tako veliki kakor nadloge ubogega koroškega kmeta.

Je-li ta kamen še iz rimskih časov? Je-li iz časov turške sile? Je-li slednji preostanek grajskega poslopja? Je-li krije gomilo padlih

junakov? Je-li so pastirji vklesali vanj tri križe, tri velike križe? Kdo ve?

Ali to ni galvno. Glavno je vprašanje, jeli je pod kamnom zakopan zaklad ali ne? To bi bil kmet Hojž, star dragonec rad vedel. Če je zakopan, potem se kmet Hojž ne boji sto romati hudičev in tudi o polnoči ga dvigne. Če ni zakopan, čemu potem leži ta kamen sredi samotne goščave vrhu malega griča?

„To mi povejte, gospoda!“ je rekel kmet Hojž.

Gospoda je skomignila z ramami, pa pridrobila je malo latinskih besed, kmet Hojž pa je vedel toliko, kolikor poprej in še nekaj več, namreč da gospoda ravno toliko ve kakor on, ki je samo cesarja služil in včasih svojo ženo cvelil.

Gospoda je odšla s prvim vlakom v mesto. Kmet Hojž pa je precej zamisljen stopil k Gobru v krčmo. Nu in tam je prisedel k meni in mi je razložil vso svojo zadevo.

„Star kamen je in od starosti že siv in mah ga obrašča, in tri debeli križi so vklesani vanj. Jeli to znamenje, da je pod kamnom zaklad zakopan?“ me vpraša.

„Kmet Hojž,“ sem mu odgovoril, „vi ste mož in zakladov ne potrebujete.“

„To je res, da ne!“ reče on. „Ali če bi imel zaklad drugi dvigniti, anti ga raje sam.“

„To je da! Ali kaj si boste sivil sedaj s tem svojo glavo? Pustite kamen in zaklad in gospodo. Glejte to steklenico pristnega štajerskega vina!“

„Vidim.“

„Nu tedaj! Če je zaklad pod ali nad vašim kamnom, to nama bode deveta briga. Zaklad imava tu v tej krhki steklovini, zlat, le sketajoč zaklad. Jeli?“

„Solmašter, to ste prav dejali! Pa pijmo ga, in zapojmo zraven.“

„Oj ti naumno dakle,

koj gledaš za mno?“

Dro, prav dobro veš,

da n'ča maram za te!“

„Tako je, kmet Hojž!“

To je bilo še tedaj, ko sem bil še samski fant. —

Leta so minila. Vrnil sem se v našo gozdno domovino. Sedaj pa nisem bil več sam. In če sem zopet kdaj krenil v Škeden, me je spremljala mala stvarca, tako ljubko modrih oči, svetlih las kot odsev solnčnega žarka, jedva nekaj čez pedenj dolga. In v Škeden sva hodila,

ljubni, bi ne bili nikoli tako daleč prišli — do ubogega Lazarja. Vsled svoje miroljubnosti smo si pustili iztrgati pravico za pravico, smo izgubili ped za pedjo naše dragocene zemlje. Od Gospo Svete do grebena Karavank je trnjeva, s solzami in krvjo napojena pot. Mi nismo začeli boja, vi ste ga nam usilili. Odkar narodno živimo, odkar se zavedamo, da nas je slovenska mati rodila, smo v obrambi. Nikoli še nismo napadali. Kdor se brani, tisti je miroljuben. Napadalca pa njegovi uspehi delajo vedno drznejšega, tršega, brezobzirnejšega. Dokaze za to doživljamo dan na dan. Za to moramo vse miroljubne besede govorjene pri posrednikih smatrati tako dolgo za lepe fraze, dokler jim ne bodo sledila dejanja. Mir hočete? Mi izjavljamo in se pošteno trudimo biti lojalni državljani avstrijske republike — vi nas zmerjate z iredentisti. Mi priznavamo dejanski položaj — vi nam skušate naprtiti protidržavnost, o kateri se nam niti ne sanja. Mi smo Slovenci — vi nas zmerjate s čuši. Mi ljubimo prelepi kos naše koroške zemlje — vi nas imenujete „landfremd“. Mi smo poštenci, spoštujemo vse prave poštene Nemce, nas odbijate, iščete pa propalice, katerih se moramo sramovati mi, da so naši bratje, katerih mora biti sram tudi vas, ker vemo, da nemškemu značaju nič ni bolj zoperno kakor — izdajstvo. Mi stojimo na stališču: pravica za vse in proti vsem, čeravno nismo podpisali nobene pogodbe, vi ste podpisali pogodbo in nam priznali pravice narodnih manjšin, pa nam ne daste naših šol, protipostavno ravirate z našim listom na poštah, naše ljudi izganjate, naših učiteljev niste sprejeli, da bodele lahko — ko pride trenutek, da nam bodele morali dati slovenske šole — rekli: učnih moči nimamo. Mir hočete? Napravite red! Tiste, ki nas zmerjajo s čuši in nas napadajo, ali kaznujte, če so pri pravi pameti in odgovorni za svoja dejanja ali pa jih pošljite v Celovec v hišo na St.-vidski cesti, če jim je alkohol in sovraštvo pamet zmešalo. Ne podpirajte nemoralnosti in surovosti, ampak pomagajte nam v boju proti nji, ker bo sicer ta umazani val surovosti iz južne Koroške zadušil tudi vas, ki ste poštenci Nemci. Mi se nič ne bojimo, dokler je naše ljudstvo verno in pošteno. Nobena sila ga ne bo uničila. S silo narodna moč mogoče iztržiti. Vas pa bo oslabil strup, ki ste ga zredili v naših vrstah. Mir hočete? Pravice nam dajte, kot poštene, enakopravne koroške sodeželane nas priznajte ne samo v besedah, ampak tudi v dejanju, pa bo mir! Naša roka je vedno pripravljena in se bo z veseljem sklenila z vašo, kadar bo čutila: Korošec, enakopraven brat si mi, če si tudi slovenskega mišljenja, slovenske krvi in slovenske matere otrok. Kadar bomo tako daleč, tedaj bo mir. Miru pogostišča pa ne maramo!

Ali si že kaj pisal v Koroškega Slovenca?

kakor pred leti jaz sam. Jaz sem se modro držal, kakor se očetu spodobi in ona je drobno stopicala in tjavendan gostolela, kakor se spodobi tako malim punčikam. In v gozdni hlad sva prišla iz morja solne svetlobe, ki je valovela nad poljem in zorila bledovijolasto ajdo. In ona je kihnila skozi mali nosček, ker ni bila vajena gozdne senče, ona, južna cvetka ob daljnem morju. Pa sem jo dvignil na rame in nesel sem jo gor v breg. In močan sem si zdel oni hip kakor sv. Krištof, ko je nekoč nesel božje dete preko deroče reke. In gori na vrhu sem postavil malo stvarico, svojo poredno Varenko na tla. In čudila se je koroškemu gozdu in njegovim cvetlicam in njegovim tajnostni sencem. In prestopicala sva dalje in dalje v goščo. Sledujoč pa sem utrujen legel pod vitko nebotično jelko, sliko deviškega ponosa. A mala je drobila korake krog mene in lovila muhe in pobrala padle češarke. Leno sem se oziral za njo, spanec se me je lotil. Nakrat veseli krik. Kaj je z mojo malo?

„Kje si?“

„Ate!“ se oglasi tenek glas.

Zmagovito je stala na starem kamnu, velikem in štiriočlitem in od starosti že sivem v katerega so bili vklesani tri debeli križi, Bog

Kdo naj začne?

Mnogo je že naš list pisal o naših izobraževalnih društvih, katera je treba povsod zopet obuditi k življenju. Marsikje društva že pridno prireajo igre, kar je vsekakor zelo razveseljivo, ker je to znak, da še živimo in hočemo živeti tudi še naprej.

V Rožu v Št. Jakobu so imela naša izobraževalna društva večji sestanek, pri katerem so bila zastopana vsa rožanska društva, kakor tudi Zila in Celovška okolica. Tam se je povdarjalo, da povsod naša društva na plan. Razgovarjalo se je tudi o obnem zboru slov. krščanske socialne Zveze. — V Podjuni v Šmihelu nad Pliberkom se je že vršil občni zbor S. K. S. Z. Zastopanih je bilo 15 društev. Izvolil se je nov odbor, o čemer je naš list že poročal. Tudi v Šmihelu se je povdarjalo, da je treba zbrati raztreseno armado, ter pričeti z delom. Vendar danes, ko je delo na polju večinoma že opravljeno in imamo že bolj čas, misliti na društveno delo, stoje naša društva še vedno v neki temi, v neki negotovosti brez načrta in v premnogi krajini se sliši vprašanje: Kdo naj začne? Ali zopet drugod kdo pravi: Naj le kdo začne, mene bi to zelo veselilo, bom že pomagal itd. Toda na take besede je treba tudi odgovora.

Kdo naj začne? Gotovo, da vsi čakamo, kedaj nam novo izvoljeni odbor S. K. S. Z. pošlje navodila, kako pričeti z delom. Gotovo bo novo izvoljeni odbor to tudi storil. Toda najprej je treba prevrediti pravila zveze, katera morajo biti od oblasti potrjena, potem bo, kar z gotovostjo pričakujemo, zveza začela delovati. Vendar naj pa naša društva nikar ne tratio časa z čakanjem, kajti kar enkrat zamudimo, nazaj več ne dobimo. Treba je takoj pričeti s pripravami. In ravno tukaj zopet pride vprašanje: Kdo naj začne? Do lanskega glasovanja, je imela skoraj povsod društveno delo naša č. duhovščina v rokah. Vsled razburkanih razmer sedanjega časa, pa to ni bilo več mogoče, vsaj v premnogi krajini ne, ker je bila vsaka javno izgovorjena beseda naših č. g. duhovnikov, desetkrat pretehtana, da bi imel potem zopet kdo kak vzrok našo č. duhovščino demuncirati. V takih slučajih pa opozarjamo našo mladino, katera se še ni izneverila našim idealom, kličemo tudi starejšim, kateri kolikoraj poznate potrebo naše organizacije: Pričnite z delom sami! Prijavite Vaša društva oblasti, oziroma, naznajte pristojnemu okr. glavarstvu občni zbor društva, kjer izvolite svoj odbor, potem pa na delo za ljudstvo in njega izobrazbo. Kjer ste imeli knjižnice jih spravite v red, ker prišel je čas, ko so večeri že dolgi in ljudstvo si želi dobrega berila. To je prvi korak na potu izobrazbe. Kjer imate priložnost in prostor, prirejte igre. Nadalje ustanovite razne odseke v društvu n. pr. ženski, pevski, mladeniški odsek itd.

Gotovo bo še povsod kdo, ki bo pri raznih sestankih čital kako podučno knjigo in

vedi od katere roke. In angelski nasmeš vedolnosti je igral krog njenih drobnih ustov.

Poskočil sem na noge, jo dohitel, objel in visoko dvignil in s petjem sva ubrala pot na vzdol po škednu proti polju. A na polju sva srečala kmeta Hojž.

„Dober večer kmet Hojž! Kaj pa vi?“

„Polja ogledujem in ajdo. Ta na desni kaže dobro, ali ta na levi je prav taka, da bi človek kar križ naredil čez njo; prezgodaj je sejans, in suša ji je škodila. Odkod pa vi šolmašter, iz Škedna?“

„Seveda!“

„Pa ste videli tamkaj moj kamen? Tri debeli križi so vklesani vanj. Bog ve, če je zaklad pod njim skrit!“

„Pod njem težko, kmet Hojž; ali nad njim je bil danes, in Bog mi priča.“

„Jeli res?“

„Da, ali dvignil sem ga sam in nesem ga s seboj na rami. Ravno težek ni, le pogledjte kmet Hojž!“

„Vidim in pravim, to je pravi zaklad, kar vi nosite na rami, če nam Bog da srečne ure užiti z njim. Pa lahko noč kmet Hojž!“

„Pa lahko noč kmet Hojž!“

potem kar čita, malo razložil. To je najboljša predavanja. Če pa kje ni nikogar, ki bi imel te koraje, Vam bodo pa gotovo šli g. župnik na roko.

Torej ne vprašujmo, kdo naj začne? Ampak vsak naj si bo svest, da je njegova dolžnost, da začne in ne odlaga na druge, češ naj le kdo drugi začne. Ker tako bomo zmiraj stali tam kjer smo, brez napredka, ali pa bo šlo vse rakovo pot. Torej na delo!

Dvojna mera.

Ni še dolgo od tega, kar je deželna vlada izdala že tretji razglas o oddaji vojaškega orožja. Povodom obletnice plebiscita 9./X. je napravil veleki Kernpeis gostijo grebinskemu nemštvu, h kateri so bili povabljeni tudi orožniki, ki so se je tudi točno udeležili. Pri par sto metrov oddaljenemu sosedu Tamernu po so to popoldan neprenehoma streljali z vojaškimi puškami, strelav je padlo 50 — 100. Ali tega orožniki niso čuli? Ali niso hoteli? Kakor od zaneslive strani vemo, se nahajate na Kernpisovi mesni prekajalnici tudi dve vojaški puški! — Znan je slučaj, da je prosil Slovenec za obnovenje orožnega lista, a bil s pripombo „aus öffentlichen Rücksichten“ odklonjen. Dotičnemu pa se ne da najmanjšega pristopka dokazati! Komentar nepotreben! Zato zahtevamo od vlade, da nam meri z ravno isto mero kot pa onim, ki se štejejo k državljanom prve vrste!

Že zopet hujskajo.

Leto dni je minulo, odkar se je posrečilo našemu tisočletnemu zatiralcu, nam zadati navidezno zadnji udarec. Ogoljufal nas je za našo prostost in za našo slovensko zemljo. Ta udarec smo preboleli. Udali smo se v svojo usodo. Živeli smo prej kljub brezmejnemu trpljenju in zatiranju, živeli bomo tudi vnaprej, ker stojimo za nami st.-germanska pogodba in zveza narodov in ker je z nami pravica. Trenutno so ji sicer zamašili usta in zavezali oči, a trajno še nobena pravica ni legla v grob in tudi naša ne bo. Ker vemo, da moramo prepustiti času in zgodovini, da razsodi o našem narodnem obstoju, ker vemo, da bi nam vsak iredentizem škodoval in našim nasprotnikom dal samo povod, da nas še bolj preganjajo, smo imeli po grenkih vojnih in povojnih letih samo eno željo: mir, mir! Toda najpohlevnejši človek ne more živeti v miru, če ga njegov sosed vedno zbada in napada.

So ljudje na Koroškem, v nemških vrstah, katerim je poklic — hujskati. Od tega živijo, to jim je lestvica, po kateri lezejo kvišku k politični moči in ugledu. Če Slovenec kihne, jim je to že povod za bojno napoved, se trese že cela Germanija in vpije. Shode prireajo, umetno vzdržujejo v ljudstvu nacionalno napetost kot bi nemški kmet in posebno delavec, a tudi uradnik ne imel vse druge skrbi kakor pa, če se bo otvorila šola v Št. Jakobu in Št. Rupertu, ali če bo par slovenskih koroških učiteljev prišlo nazaj v svojo domovino ali če bo par ženk, katerih ni obsenčila nemška kultura, lažje ali težje prišlo preko meje. Prepričani smo, da ima nemški kmet, delavec in uradnik vse druge skrbi. Važnost polagajo na take malenkosti samo hujskači po poklicu.

Ali zahtevamo Slovenci kaj drugega kakor pa, kar nam gre po naravi, po božjem in človeškem pravu? Da se učitelji in duhovniki vrnejo, da jih dežela zopet nastavi. Je to pretirano? Ali niso Korošci? Ali niso dovršili svojih študij v Celovcu? Ali niso svojih moči posvetili kulturni povzdigi koroškega ljudstva? Zakaj jih odklanjajo? Ker se jih bojijo. Mi pa vendar dobro vemo še izza časa rajne Avstrije, kako ima učitelj vezane roke in kako višje oblasti znajo onemogočiti vsako kulturno in politično delo v prid slovenskega ljudstva. Zadnja leta menda nič niso pozabile, k večjemu da so se še kaj zraven naučile. Kaj se torej nemški časopisni junaki bojijo? Ali je vredno sklicevati shode, hujskati in sklepati resolucije „gegenüber den unberechtigten Forderungen jugoslawischgesinnter Störenfriede“

kakor 16./X. v Pliberku? Ali je vredno, da se g. Bernhard Scheichelbauer tako budo jezi v „štimcah“ z dne 22. oktobra? Pa kar tri mihe naenkrat hoče ubiti: iredento, kranjsko časopisje in še nemške socije. Hu, kako ste hudi g. Scheichelbauer! To Vam lahko škoduje. — Vsaka malenkost je tej vrsti ljudi dobro došla, da hujša proti koroškim Slovincem. Kaj moremo mi zato in kaj nas briga, kar pišejo jugoslovanski časopisi? Saj mi ne sedimo v uredništvih. Toda enaka pravica vsem. Če nemško časopisje piše o Mežiški dolini, o Mariboru in Spodnji Štajerski ne da bi se radi tega Slovinci niti najmanj razburjali in njihove izlive smatrali resnim, zakaj bi iste pravice ne dovolili tudi ljubljanskemu časopisju? Kdo v Jugoslaviji radi časniških pisarij, preganja Nemce in jim očita iredento? Pustite nam živeti kakor žive Nemci v Jugoslaviji in srečni bomo. Sicer se pa iz tega lahko učimo to le: še nas ne bo konec. Če bi bili kedaj izgubili vero v same sebe, svojo moč in bodočnost, bi jo morale nam vrniti nemške skrbi in nemški strah.

Wendel o Koroški.

Nemški socialistični pisatelj W e n d e l se zelo zanima za gospodarske in narodne razmere v južnozapadni Evropi. Napisal je že par knjig, da različne članke v časopisih niti ne omenimo. Berlinska revija „Die Glocke“ priobčuje v pregledu o Koroški naslednjo notico: „Ko se je 10. oktobra 1920. prebivalstvo koroške cone A v svobodnem glasovanju z dvetretjinsko večino namesto za Jugoslavijo odločilo za Nemško Avstrijo, je bil to za oslajeno telo druge nemške republike svež dovoz krvi. Dobro in prav! Toda če kvasi danes ob prvi obletnici glasovanja g. P. M. v „Berliner Tageblattu“ o „nemškem prebivalstvu“ tega predela, potem je to vendar-le nekoliko preveč. „Nemško prebivalstvo“ glasovalne cone je namreč celo po c. kr. statistiki iz l. 1910 obstajalo iz 52.212 Slovencev poleg 23.510 Nemcev, v resnici pa iz štirih petin Slovencev. Po tem razmerju je bilo med 37.903 glasovi plebiscita nad 30.000 slovenskih. Ali: med tistimi, ki so „možato nastopili za svoje nemštvo“, je bilo nad dve tretjini slovanske krvi in slovanskega jezika. Kako čudno, g. P. M.! Neha pa biti čudno in postaja prozorno, če vemo, da se vprašanje za plebiscit niti ni glasilo tako: Nemštvo ali slovanstvo? niti ne: Nemška Avstrija ali Jugoslavija?, marveč čisto enostavno: Nedeljena Koroška ali ne? O nemštvu pri čeli nemško-avstrijski propagandi niti govora ni bilo, geslo se je glasilo: Za nedeljeno Koroško! bojni klic je donel: Koroška Korošcem! in govorilo se ni o Nemcih tukaj in Slovanih tamkaj, ampak o „domačij zvestih Korošcih“ tukaj in „kranjsko mislecih“ tamkaj. In ker je Koroška okoli Beljaka in Celovca razvrščeno zaključeno gospodarsko ozemlje (in ker v avstrijski republiki ni treba iti k vojakom), so se Slovani v glasovalni coni po svoji večini odločili proti raztrganju Koroške. Ako se danes temu nasproti celo na zelenem lesu v resnici demokratičnega lista v službi narodne romantike zgodovinska resnica izkrivlja in pači, potem se ne smemo čuditi grobini nepristojnosti, ki jih z nemštvom dan za dnevno uganjajo nemški nacionalci.“ — To je zopet pogumna beseda poštenega Nemca.

Internacionala.

Kaj je to? To je mednarodna zveza. Zvežejo se lahko društva, organizacije, stranke raznih narodov, ki zasledujejo iste namene. Delavske strokovne organizacije so zvezane v strokovni internacionali. Pred vojno smo imeli tudi politično internacionalo. Bila je v rokah socialistov in se je imenovala druga rdeča internacionala. Vojna ji je zadala hud udarec. Socialisti so pred vojno pisali: brez nas vojna ni mogoča. A vojna je prišla kljub temu in nemški in francoski socialisti so pozabili na svojo mednarodnost in glede svojega patriotizma prav nič niso zaostali za drugimi strankami. Sovraštvo proti sotrpniom druge narodnosti je v njihovih vrstah praznovalo enako

zmagoslavje kakor v vrstah Vseneincev ali francoskih narodnih prenapetežev. Zato so ruski boljševiki mislili, da je treba drugo rdečo internacionalo nadomestiti s tretjo s središčem v Moskvi. Ni se jim posrečilo. Njihov boljševizem bo kmalu sam prišel na boben.

Toda na pozorišču zgodovine se pojavlja internacionala, ki ima trden in nerazrušljiv temelj v katoliški cerkvi. Ta internacionala je stara kakor cerkev. Do sedaj je bila omejena na versko in kulturno polje. Zadnje mesece pa se trudi Don Sturzo vodja italijanske ljudske stranke, da bi jo razširil tudi na politično polje. Prepotoval je Nemčijo in se posvetoval z uglednimi nemškimi politiki glede ustanovitve politične krščanske internacionala. Vsi čutimo, da je potrebna. Razum zadev, ki jih mora rešiti vsak narod zase, je še mnogo drugih, za katere se morajo zanimati vsi, ki iščejo prerodenje človeštva po Kristusovih naukih. Če bi dosegli tako prerodenje, bi izginile vse krivice, ki se nam gode, samo od sebe bi bil konec narodnega sovraštva. Ker v to verujemo, se nikogar ne bojimo in z zaupanjem zremo v bodočnost kljub žalostnim razmeram, v katerih sedaj živimo.

Slovensko dekle ne pozabi na svojega prijatelja „Koroškega Slovenca“.

Kam pridemo?

Kakor so poročale „Freie Stimmen“, je Gönitzer iz Dravograda po velikem trudu dobil od Jugoslovancev dovoljenje, da sme pogledati na svoje posestvo. Toda, ko je došel v Dravograd, so ga aretirali, peljali v Prevalje in tam je dobil ukaz, da mora zapustiti tla kraljevine SHS. Svojo jezo je potem razlil v „Freie Stimmen“. Če bo tako šikaniranje trajalo dalje, kam pridemo? Po poročilih slovenskih časopisov se je ne pred preveč dolgim časom isto zgodilo g. Riflu iz Prevalj na ozemlju naše avstrijske republike. Kljub popolnoma pravilnemu potnemu listu so ga v Pliberku prišli, gnali pred sodnijo in potem preko meje. Slučaj Gönitzer je očitno samo represalija za slučaj Rifl. Klin izganja klin. Kaj to koristi? Kam pridemo, če pojde to tako dalje? Namesto da pridemo do miru se množi in pogloblja samo sovraštvo. Ljudje trpe, koristi pa nima nihče. Tisti, ki je s takimi šikanami začel, naj tudi jenja.

TEDENSKI PREGLED

Avstrija.

Komaj so se krmarije naše državne ladje malo pomirili in opomogli od vdarca, ki so ga dobili od Ogrske s pomočjo Italije v zadevi zapadno-ogrskih komitatov, že jih je razburil zopet prihod Karla na Mažarsko. Na Dunaju je imela državna bramba strogo pripravljenost. Mala ententa je skušala pridobiti našo državo za skupni korak proti Mažarski. Zapeljiva ponudba! Burgenland bi bil rešen. A Avstrija ima s svojim gospodarskim položajem toliko opraviti, da se ne more spuščati še v zunanje zapletljajev. In končno tudi na koga pa se naj zanese? Kako pa naj se bojuje, ko so jo popolnoma razložili? Zato je naša vlada izjavila, da ostane Avstrija nevtralna in je tudi od male entente dobila zagotovilo, da se bo v slučaju vonih zapletljajev spoštovalo njeno nevtralnost.

Zanimivo je stališče raznih strank. Med tem ko kršč. socialci obsojajo vsak oborožen nastop male entente proti Mažarski, bi socialisti prav radi videli, da bi mala entente, če treba tudi s silo, odstranila Karla, predvsem pa, da bi srla vladajoči sistem na Ogrskem in zopet pripomogla organiziranim delavskim masam do večjega vpliva. Pri tem pa jih nič ne ovira, da so v načelu proti vojni.

Jugoslavija.

Jugoslovanske čete so začele prodirati proti Albaniji. Tom spodaj nikoli ni miru. Albanci prihajajo preko meje in ropajo. Kakor trdi jugoslovansko časopisje, stoji za njimi Italija in jih zalaga z orožjem in municijo. Jugoslavija namerava zasesti točke, iz katerih bo obramba morebitnih napadov lažja kakor s sedanjih.

Politično življenje minulega tedna je bilo osredotočeno okrog vprašanja: kaj s Karlom? Kaj z Mažarsko? Čeravno se drugače stranke med seboj brezobzirno bojujejo in napadajo in ti boji v zunanjem svetu ravno vzbujajo upanje, da bo Jugoslavija razpadla, so sedaj vse stranke v tem edine, da je treba Karlove pustolovščine radikalno končati, če treba tudi z orožjem. Zahteva odstavitve ne samo Karla, ampak vseh Habsburgovcev in razorožitev Mažarske kakor je določeno v trianonski pogodbi. Jugoslavija mobilisira. Njene čete že stoje ob ogrski meji. Velika ententa posreduje in kakor vse kaže, bo prišlo do mirne rešitve.

Čehoslovaška.

Čehoslovaški preti od Mažarske ista nevarnost kakor Jugoslaviji. Dobro oborožena, z nacionalnim duhom prepojena armada pod vodstvom priljubljenega kralja, bi utegnila zahtevati nazaj Slovaško. Zato je Čehoslovaška z Jugoslavijo edina v tem, da je treba enkrat za vselej končati mažarske pustolovščine in jih pončiti, da je treba vestno izpolniti podpisane pogodbe. Tudi Čehoslovaška je mobilizirala. Nemci so proti mobilizaciji. Prišlo je do štrajkov in nemirov. V Graslitz je tekla kri. Kakor je razvidno iz povodom proslave osvobođenja čehoslovaškega naroda je češka vlada za mirno rešitev sedanjega težkega položaja. To posebno daje upanje, da ne bo prišlo do prelivanja krvi. Dosti je že teklo.

Mažarska.

Glede poročil iz Mažarske smo navezani na vire, proti katerim je treba biti zelo previden. Moč ima v rokah nekdanji viceadmiral in dobri Karlov prijatelj Horti. Kaj je vzrok, da je sedaj nastopil proti kralju, ne vemo. Morda se je njemu samemu zahotelo kraljevske krone in bo za to ceno enkrat žrtvoval tudi svojo vero. Horti je protestant in kot tak ne more nositi svetoštetanske krone. Vlada je poslala k Karlu odposlanca, ki naj ga pregovori, da se prostovoljno odpove prestolu. Kakor vse kaže se to tudi kardinalu Černohu ni posrečilo. Zanj je vesti pravijo, da se Karel ne odpove prestolu. Sedaj je s svojo ženo Zito interniran v benediktinskem samostanu v Tyhany ob Blatnem jezeru. Tam čaka, da ga zadene ista usoda kakor velikega Napoleona, ki je tudi dolgo časa vznemirjal vso Evropo.

Nemčija.

Je preživela vladno krizo. Prejšnjo vlado je vrgla izguba Šlezije. To je hud vdarec za Nemčijo. Do sedaj je z veliko težavo plačevala ogromno vojno odškodnino. Kaj bo sedaj, ko je izgubila del najbogatejšega industrijskega ozemlja? Vlado so iznova sestavili: krščanski centrum, večinski socialisti in demokrati s programom: priznanje diktata gleda Šlezije. A skoz ves nemški narod gre krik ogorčenja. Razumljivo! Vsi načini in poskusi germanizacije so s tem padli v vodo.

Velika ententa

je bila vsled Karlovega poleta na Mažarsko iznenadena vsaj navidezno. Čeravno ni izključeno, da je imela katera velesila tudi svoje prste zraven. Sedaj, ko si jih je opekla, pa taji. Velika ententa ima sedaj iste skrbi kakor mala zaradi Karla in razum tega še skrbi, kako preprečiti, da mala ententa ne pridobi preveč moči in na ta način enkrat postane neubogljiv otrok. Italija se posebno zaveda, da se je sicer z razpadom Avstrije iznebila nevarnega tekmeča ob Avstriji, da pa je na njeno mesto sto-

pil morda še nevarnejši sosed in proti temu hoče dvigniti Ogrsko. Od tod vloga, ki jo je Italija igrala na beneški konferenci in posnoč, ki jo je nudila Mažarski.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Celovec. V bogoslovnem semenišču je letos 39 bogoslovcev, med temi 7 Slovencev. Vsa čast našim fantom, ki se ne boje delovati med zapuščeno slovensko čredo. V veri so našli tudi narodne vzore. Že sedaj jih pozdravljamo kot svoje sobojevnike in sotrpine.

Št. Peter na Vašinjah. Resnici naljubo in ker ne maramo nikomur delati krivice, priobčujemo k dopisu z dne 4./X., da prihaja vsako leto na Malo Gospojnico veliko nemških romarjev iz Labudske doline na Lisno. Že 117 let imajo na ta dan nemško službo božjo s pridigo in petjem. Za Slovence sta navadno dve službi božji s slovensko pridigo, tako, da jim prav nič ni treba poslušati nemške pridige. Tega starega običaja smo se držali tudi letos tako glede nemške pridige kakor tudi nemškega petja. Dopis z dne 4./X. torej ni odgovarjal popolnoma resnici, kar naj bo s tem popravičeno.

Velikovec. G. Jože Fajnik, duhovnik in kanonik, je postal sotrudnik velikonemških, lutrovskih „štice“. V 244. številu z dne 26. okt. opravičuje postopanje deželne vlade napram slovenskim šolam. Po vseh dosedanjih izkušnjah se temu prav nič ne čudimo, nas ni iznenadilo in tudi ne pišemo o tem, ker morda članku pripisujemo Bog ve kako važnost. Ugotoviti moramo samo: prvič v Jugoslaviji imajo Nemci na srednjih in na ljudskih šolah, kjer imajo začasno število učencev, nemške paralelke. Nam Korošcem pa Nemci ne dovolijo niti zasebnih šol, kaj še le, da bi otvorili kako paralelko. Drugič Nemci v Jugoslaviji — razun na Kočevskem — prebivajo v večjih ali manjših narodnih otokih, mi Korošci prebivamo v strnjem ozemlju. Tega dejstva ne izpremeni še tako glasno vpitje, da je slovenski del Koroške narodno mešan. Nemci imajo svoje šole, mi jih zamažemo zahtevamo. Tretjič, če bi Nemci v Jugoslaviji res ne imeli nobene šole in bi se jim torej godila krivica, ne gre, da bi krivico, ki jo delam jaz, opravičeval s krivico, ki jo delajo drugi. To bi moral vedeti tudi duhovnik Fajnikove vrste. Sicer smo mu pa hvaležni za priznanje, da Velikovčani nič nimajo proti otvoritvi šole. Radovedni smo, kako se bo zopet izgovarjala deželna vlada. Pa nič ne bo pomagalo. Polagoma bodo tudi najhujši zagrizenci spoznali, da se vsaka krivica, ki jo nam delajo, maščuje na njihovih soplemenjaki, ki morajo v tujih državah jesti kruh narodnih manjšin.

Labud. Začetkom meseca oktobra so blesteli lepaki po našem trgu, ki so nas vabili za 9./X. k slavnosti obletnici in k odlitovanju „Abwehrkämpferjev“ in drugih zaslužnih mož. Poglejmo eno leto nazaj in sicer na dan 10./X. 1920. Ko smo hodili k glasovanju, se je pasla izven trga pri cesti krava, ki je z vsemi svojimi močmi delovala za „nedeljeno Koroško“, imela je na repu in na rogovih vse polno zelenih agitacijskih listkov. — Po slavnostni sv. maši na trgu 9./X. 1921 je gospod, ki je prišel Labudčane dekorirati, prečital njih imena. Po nesreči je v tem trenutku gnil pastir ravno isto kravo skozi trg. Ker ni slišala klicati svojega imena, je stopila kar sama pred gospoda in je tudi hotela imeti „Verdienstkreuz“ kot spretna agitatorica od 10./X. 1920.

Žitaravas. Nesrečna usoda dala je naši slovenski Koroški ime tužni Korotan. Bolj pa kakor dežela v celoti zasluži to ime včasih posamezne župnije kakor n. pr. letos naša, kajti nobene vesele novice čenjenim čitateljem „Koroškega Slovenca“ še nismo imeli poročati. Tužnim srcem naznanjamo danes zopet žalostno vest, da je bolezen griža obiskala tudi ugledno Kopančevo hišo na Selih, kjer je umrla dne 14. okt. gospodarjeva sestra Marija Grilc, huda je bila njena bolezen ali ker je vsestransko lepo živela, smrt ni bila njej grenka ampak odprla ji je pot k plačilu. Ali ta žrtev še ni bila dovolj. Deset dni navrh zatisnil je zavedno oči tudi njen brat posestnik te lepe kme-

tije, Janez Grilc, star še le 55 let. Vrzel, ki je nastala z izgubo tega moža pa je tako velika in občutna za domačo hišo, kakor za celo faro, da se ne bode dala izravnati. Kar morebiti zastoj iščeš po celi deželi bil je ta mož, popoln v vsem, svetilka nam vsem. Bil je človek, ki ni spregovoril žal besede čez svojega bližnjega, on je vsakemu rad pomagal, kar je mogel, zato tudi ni imel najmanjšega sovražnika. Bil je v vsem vzgleden kristjan, umen gospodar, nepozaben sodrug svoji ženi, angel svojima otrokoma itd., s kratka človek po božji volji. Vselej miren v življenju, nad vse miren v boleznih, v smrti pa kot zamore le svetnik. — Naša katoliška in sloven. stranka pa je bila tako srečna, da je smela šteti ta dragi kamen za svojega, kamor je naslanjala in zidala sleherno svoje podjetje in danes On ni več med živimi! — Dragi oče Kopančevi! Nikdar nisem si želel biti pisatelj ali danes, ko smo položili Vaše truplo v grob, bi pa rad opisal Vaše srce tako kakor ga je zaslužilo, pa so preslabe moči, in nemogoče bi bilo posebno nam Slovincem prenesti ta udarec ako ne bi pomislili in bili prepričani da Vaša žena in otroka bodo hodili natanko po Vaših stopinjah, Vaša duša pa, katere je bil ta svet nevreden, šla je v svojo pravo domovino. P. v m.

Brnca. (Še enkrat vojni spomenik.) Naši renegate postajajo vedno bolj smešni. Kljub temu, da so na članek, ki je bil objavljen v raznih nemških listih dne 3. sept. t. l. prinesli vsi prizadeti nemški časopisi popravilo, naši renegate še vedno trdijo (v „Kärntner Tagespost“ od 2. okt. t. l.), da smo Slovenci zahtevali na spomeniku srbski napis in pravoslavni križ. Nadalje pravijo, da ima spomenik poleg nemškega tudi slovenski napis! K temu dostavljamo sledeče: Vsak človek naše farsve, da so te nemčurske terditve najnesramnejša laž, s katero hočejo prikriti svojo blamažo pred vso javnostjo. Pomilujemo samo vse tiste, ki ne poznajo več rimsko-katoliškega križa. Obžalovanja vredna pa je tudi trditev, da ima spomenik poleg nemškega tudi slovenski napis. Tu se zopet kaže neznačajnost naših narodnih odpadnikov. Vsem domačinom naročamo, da takoj hitijo pogledat če ima spomenik v resnici že tudi slovenski napis! (Mi ga še nismo opazili.) Mogoče je, da se gode čudeži in da se spomenik vsak dan spreminja. Ali pa dopisnik dotičnega članka ne razločuje več, kaj se pravi glavni „napis“ in „vers“ na spomeniku; potem mu svetujemo, da rajši neha s takim pisanjem.

Pripomniti moramo še, da odborniki nemške stranke imenujejo brnški spomenik (v nekem pismu) „eine deutsche Arbeit auf slavischem, sehr heissem Boden“. Kdo pa je delal in prispeval? Skoda se nam zdi vseh nadaljnjih besed, ki bi jih morali pri tem izgubiti. Zato zaključujemo danes (ker drugače sploh ne pridemo do konca) in odklanjamo vsako nadaljnjo prerekanje o tej zadevi z ljudmi, ki so popolnoma brez značaja. Vso slovensko javnost pa opozarjamo na to, da se nikjer ne bodo delale več zveze z ljudmi, katerim ne gre za svojo čast, marveč za velikonemško propagando.

Blifčovs. Sreče stalne, tu nam najti ni mogoče, upanje edino nam blišči nad zvezdami, kjer se enkrat zopet snidemo. To naj tolaži od. Ravbarjevo družino na Sodraževi ob bridki izgubi, katera jo je zadela dne 14./X. t. l., ko ji je nemila smrt ugrabila mater. Po dolgi bolezni se je preselila v boljšo, srečnejšo domovino. Žalujoci Ravbarjevi družini naše pri srčno sožalje. Rajna mati, pa naj počiva v miru.

Šmarjeta v Rožu. Naši posili Nemci so svoj „Siegesfest“ praznovali po sledečem sporodu: V soboto je žgal en polnokrvni „German“, ki pa ne zna nemške besede velik ogenj; drugi so streljali s topiči, da smo mislili, da je luciferjev god. V nedeljo so napravili velik lov na lovišču, ki so ga pred letom odvzeli po krivici slovenskim najemnikom. Ker so imeli smolo, so dolžili zopet Slovence, da so jim zver prepodili. Zvečer je bil „Siegesball“ na Kočuh pri Kocjanu, katerega so se polnoštevilno udeležili tudi naši internacionalni socialdemokrati; gospodje si nadevajo to ime č-

sto po krivici. Njih ime je pravilno: nemško nacional socd. Poznamo vas dobro; socd. ste le tedaj, če se gre za povišanje plač; v drugih stvareh pa ste vpreženi v nemško nacionalni voz. To se je večkrat pokazalo v občinskem svetu. Pili so na tem „festu“, kljub prepovedi (ki velja menda samo za slov. gostilne), zganje kot žabe. Ker ni bilo nobenega Slovenca blizu, da bi mu pokazali svojo kulturo, so se stepli sami med seboj. Opljuvali in oklofotali so enega orožnika ter Hussa, ter kot pravi „Messerheldi“ nastopali z odprtimi noži. Tako „Heimatsdienstlerji“ čutijo na svoji lastni koži to, kar so prej namenili mirnim in poštenim Slovincem, ko so hujskali na nje divje „Volksverovce“. Sicer pa je menda ta „fest“ končal s pravim „galgenhumorjem“. Menda so že obupali nad seboj in nad svojo državo. Mi Slovenci smo se z grenkostjo spominjali tega črnega, najnesrečnejšega dneva v zgodovini slovenskega Korotana. A kljub temu ne obupavamo, ker smo mi koroški Slovenci čili in zdravi in ker verujemo v pravico.

Zvabek. Prvi bronasti zvon na slov. Koroškem se je blagoslovil pri nas v nedeljo dne 16. okt. Bila je to slovesnost, kakoršne najbrže ne včakamo več; pravi ljudski praznik. Krasen je bil, ob najlepšem vremenu, sprevoz z zvonom na okinčanem vozu, spremljan od mnogih belo oblečenih deklet. In oltar na prostem, sredi vasi, lep, kakor si ga popred niti misliti nismo mogli. Zadnja sv. maša na prostem je bila tukaj l. 1844 ob priliki nove maše, tukajšnega rojaka č. g. duh. svet. in župnika Jan. Haiferja, umrlega l. 1885 v Šmihelu nad Pliberkom. Cerkveni zbor je s prelepim petjem pozdravljaj novega pevca. Jugova Justina ga je s kratko deklamacijo pozdravila kot nositelja mira. In koliko srčnih želj v izrekih so naši malčki izražali zvonu, ko so potrkavali nanj! Ljudstvo je bilo vsled krasno vspehe slovesnosti presrečno in iznenadeno. Tukaj je človek lahko opazoval, kako visi naše ljudstvo z vsem srcem na zvonovih! Stara livarna Maksa Samassa v Dunajskem Novem Mestu, sicer počasna, je izvršila svoje delo kar najbolje. Neznomili glas zvona se razlega po hribih in dolu kakor nedolžnega dekleta pesem! Naj bi nam novi zvon znanil mnogo veselih, a malo žalostnih ur, in naj bi nikdar ne hodil po poti, po kateri so morali njegovi predniki v nesrečo ljudstva in države!

GOSPODARSKI ESTNIK

Koliko je vreden naš denar dne 31./X.?

Za eno nemško marko moraš dati	24,50 K.
za poljsko 1.14.	za dolar 4440 K.
za pfund šterling 17.690 K.	za francoski frank 32450 K.
za švicarski frank 815 K.	za liro 177 K.
za češko krono 4250 K.	za ogrsko 580 K.
za jugoslovansko 14,25.	Kam ploveimo? Ali je še kaj upanja, da se rešimo gospodarskega poloma?

Listnica uredništva.

Jan. Podgornik pride prihodnjič. Hvala! Oglaš se še in podrečaj pri drugih, da pišejo. Potrebujem. Da si mi čil in zdrav v svojem tihem kotu! — Tvoje potovanje ravno tako! — Prosim samo za vsestransko resnična poročila. Če je kaj nejasno ali negotovo, raji prej poprašati kakor pozneje popravljati!

Francisek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 23-15
 priporoča svoj zavod
 za izdelovanje
angleških in
dunajskih
pian in pianin
 (klavirjev).
 Tudi export!